

Adam Marszk

Politechnika Gdańska

FUNKCJE SEKTORA BANKOWEGO W GOSPODARCE: PRZYPADEK INDII

Streszczenie: Celem artykułu jest zbadanie wpływu sektora bankowego na sferę realną gospodarki w Indiach i określenie, w jakim stopniu oddziałuje pozytywnie, a w jakim stanowi barierę rozwojową. Do przeprowadzenia analizy wykorzystano informacje dotyczące indyjskiego sektora bankowego, pochodzące z różnych źródeł, przede wszystkim z indyjskiego banku centralnego. Znaczna część analizy oparta jest na interpretacji wybranych danych statystycznych. W pierwszej części tekstu omówione zostały teoretyczne propozycje dotyczące zależności między działalnością banków a sferą realną. Cztery podstawowe funkcje banków to zwiększanie efektywności alokacji zasobów (poprzez ocenę ryzyka projektów inwestycyjnych), mobilizacja oszczędności (możliwość składania depozytów prowadzi do zwiększenia stopy oszczędności), ograniczanie ryzyka (płynności i kredytowego) oraz zmniejszanie kosztów transakcyjnych (w sferze realnej i finansowej, w której wynika z korzyści skali osiągniętych przez banki). Następną część artykułu poświęcona jest historii i obecnej sytuacji sektora w Indiach. W wyniku prowadzonej przez kilkadziesiąt lat polityki całkowitej kontroli państwa nad bankami, rola banków prywatnych oraz zagranicznych jest niewielka, a dominują banki państwowe (określane jako banki publiczne), których efektywność jest niższa. Mimo przeprowadzanej od początku lat 90. XX wieku liberalizacji branży zakres kontroli państwowej jest nadal szeroki i przejawia się przede wszystkim w nakładaniu minimalnych limitów kredytów, które muszą być kierowane do tzw. sektorów priorytetowych, w tym rolnictwa, małych i średnich przedsiębiorstw, handlu detalicznego oraz w formie kredytów hipotecyjnych. Limity są wysokie i wynoszą 40% dla banków krajowych i 32% dla banków zagranicznych. Stanowi to istotny problem dla banków, ponieważ portfel tego typu kredytów jest niskiej jakości i znaczny ich odsetek jest klasyfikowany jako kredyty zagrożone. Sektor bankowy jako całość jest słabo rozwinięty w stosunku do krajów bogatszych, pod względem zarówno rozmiarów (mierzonych wartością depozytów i kredytów w stosunku do PKB), dostępności, jak i jakości oferowanych usług (niewielka aktywność banków na najludniejszych obszarach wiejskich i miejsko-wiejskich, niska liczba bankomatów i kart płatniczych). O zacofaniu świadczy również niska wartość udzielanych kredytów w odniesieniu do depozytów, nie tylko znacznie niższa niż w krajach wysoko rozwiniętych, ale też niż w pozostałych krajach grupy BRIC, do której zaliczane są Indie. Banki indyjskie udzielały kredytów głównie przedsiębiorstwom z sektora przemysłowego (45% łącznej wartości) oraz z sektora usługowego (ok. 24%). Pozytywnie, biorąc pod uwagę istotne bariery rozwoju Indii, należy ocenić wysoki odsetek (14%) kredytów udzielonych przedsiębiorstwom infrastrukturalnym, zwłaszcza w branży produkcji i dystrybucji energii elektrycznej – przerwy w dostawach prądu są poważnym problemem dla zakładów produkcyjnych. Na podstawie wymienionych i innych danych dotyczących różnych aspektów funkcjonowania banków w Indiach należy stwierdzić, że spełnia on swoje funkcje makroekonomiczne w ograniczonym zakresie. Funkcje mobilizacyjna i zmniejszania kosztów transakcji nie są realizowane dostatecznie z powodu niskiego stopnia nasycenia usługami bankowymi. Funkcja alokacyjna, związana z poprawą efektywności alokacji kapitału, a także funkcja ograniczania ryzyka – również są wypełniane w niewielkim stopniu, głównie z powodu rządowego programu wsparcia dla wybranych sektorów i związanego z nim wysokiego odsetka kredytów zagrożonych.

Słowa kluczowe: Indie, sektor bankowy, banki komercyjne, funkcje systemu bankowego.

1. Wstęp

W ciągu ostatnich kilkunastu lat w dyskusjach ekonomistów bardzo często pojawia się BRIC, czyli skrótowiec złożony z pierwszych liter nazw czterech państw zaliczanych do rosnących potęg globalnej gospodarki, już dzisiaj zajmujących w niej znaczące miejsce. Jednym z krajów BRIC są Indie, które w ostatnich latach były najszybciej rozwijającym się państwem grupy, z wyższą dynamiką wzrostu PKB niż Chiny.

Określenie nawet najważniejszych przyczyn sukcesu gospodarczego Indii wymagałoby szeroko zakreślonej analizy, obejmującej czynniki historyczne, polityczne, kulturowe, społeczne i inne. Celem artykułu jest przedstawienie wpływu jednego z najistotniejszych elementów systemu finansowego, tj. sektora bankowego, na gospodarkę Indii. W pierwszej części omówione są propozycje teoretyczne dotyczące wpływu sektora bankowego na sferę realną gospodarki, w tym w kontekście procesu wzrostu gospodarczego. Kolejna część obejmuje omówienie historii i obecnego kształtu indyjskiego sektora bankowego. Ostatnia jest poświęcona analizie zdolności banków indyjskich do wypełniania swoich podstawowych zadań w gospodarce.

2. Banki a gospodarka

System finansowy jest jednym z kluczowych elementów gospodarki każdego kraju. Zakres funkcji sektora finansowego jest szeroki, wśród jego zadań wyróżnić można pośredniczenie w przepływie kapitału między gospodarstwami domowymi a przedsiębiorstwami, czyli transformację oszczędności w inwestycje [Schumpeter 1960, s. 120-130]. System finansowy jest tym samym powiązany silnie z procesem wzrostu gospodarczego, zależnym w dużej mierze od dostępu przedsiębiorstw do źródeł finansowania lub, szerzej, od zasobów kapitału w gospodarce. Choć składa się on z wielu części, to należy stwierdzić, że w wielu krajach najistotniejszą z nich jest sektor bankowy, który oddziałuje na realną gospodarkę poprzez szereg mechanizmów, wśród których można wyróżnić¹:

- zwiększanie efektywności alokacji zasobów – banki przeprowadzają ocenę ryzyka planów inwestycyjnych potencjalnych kredytobiorców, w wyniku czego podmioty z projektami o najwyższej jakości uzyskują niższe oprocentowane kredyty niż te z projektami relatywnie gorszymi; z makroekonomicznego punktu widzenia poprawa jakości inwestycji może oznaczać przyspieszenie wzrostu gospodarki [Brainard, Tobin 1963, s. 383-400];
- mobilizację oszczędności – banki oferują możliwość składania depozytów, co prowadzi do wzrostu stopy oszczędności, jednocześnie zwiększeniu ulega więc

¹ W artykule wykorzystywane będzie pojęcie „banki komercyjne”, oznaczające banki koncentrujące się na udzielaniu kredytów i przyjmowaniu depozytów w odróżnieniu od banku centralnego, pełniącego inne funkcje. Opisywane w tej części tekstu mechanizmy dotyczą banków komercyjnych.

stopa inwestycji, czyli jeden z determinantów wzrostu gospodarczego [McKinnon 1973, s. 55-117]; sektor bankowy umożliwia koordynację decyzji oszczędnościowych i inwestycyjnych, odpowiednio gospodarstw domowych i przedsiębiorstw; oszczędności pewnej grupy gospodarstw domowych mogą być zbyt niskie, aby zapewnić pełne finansowanie kredytobiorcy – rolą banków jest gromadzenie środków od szerokiej rzeszy depozytariuszy i udostępnianie zagregowanych funduszy na realizację nawet największego wartościowo przedsięwzięcia; wraz z wzrostem rozmiarów sektora, swoje oszczędności w bankach lokują kolejne gospodarstwa domowe i zasób dostępnego kapitału rośnie [Wicksell 1935, s. 70-127];

- ograniczanie ryzyka – w związku z tym, że banki pośredniczą w przepływie kapitału między dużą liczbą kredytodawców i kredytobiorców, mogą zapewniać odpowiednią płynność obydwu grupom poprzez dostosowanie terminów zapadalności depozytów i kredytów [Diamond, Dybvig 1983, s. 401-419]; poza zmniejszaniem ryzyka płynności banki ograniczają też skutki ewentualnej niewypłacalności dłużnika dla depozytariuszy, ponieważ ryzyko kredytowe jest rozproszone na wielu dawców kapitału [Bencivenga, Smith 1991, s. 195-209]; powoduje to, że możliwe jest sfinansowanie inwestycji z różnymi okresami realizacji oraz o różnym poziomie ryzyka, co jest kolejnym czynnikiem wpływającym na zwiększenie aktywności inwestycyjnej;
- zmniejszanie kosztów transakcyjnych – dotyczy zarówno transakcji w sferze realnej (np. ułatwianie operacji handlowych poprzez oferowanie instrumentów kredytowych i gwarancji bankowych), jak i w sferze finansowej, gdzie banki osiągają korzyści skali w zaciąganiu i udzielaniu kredytów [Gurley, Shaw 1955, s. 515-538]; banki mogą zarządzać funduszami i inwestować po dużo niższym koszcie, więc dla gospodarstw domowych samodzielne ocenianie potencjalnych pożyczkobiorców, a dla przedsiębiorstw szukanie źródeł kredytu – stają się nieopłacalne; efekty pośrednictwa banków w sferze realnej i finansowej powodują zmniejszenie kosztów dostępu do informacji i wzrost efektywności mechanizmów rynkowych.

Wśród ekonomistów zajmujących się tematyką relacji pomiędzy sektorem bankowym a całością systemu gospodarczego pojawiają się również opinie odmienne od przedstawionych powyżej, zgodnie z którymi rola banków jest nieistotna [Lucas 1988, s. 3-42] lub negatywna. Autorzy teorii negatywnej zależności (szczególnie popularnych od 2008 roku) wśród najważniejszych przyczyn ujemnego oddziaływania rozwoju sektora bankowego na gospodarkę wymieniają jego nadmierny rozrost, któremu towarzyszy zbyt niska efektywność funkcjonowania. Skutkiem tego może być nadmierna spekulacja, przekładająca się także na rynki pozafinansowe, np. rynek nieruchomości. W takiej sytuacji następuje oderwanie sfery finansowej od sfery realnej (proces ten określa się mianem alienacji rynków finansowych [Herman 2007, s. 31-38]) lub też proces odwrotny – nadmierne podporządkowanie pozostałych obszarów gospodarki systemowi finansowemu [Rybiński 2008, s. 36]. Z tymi procesa-

mi wiąże się też finansjeryzacja, czyli nieproporcjonalny podział zysku między pracowników najemnych i rentierów, z których pierwsi tworzą w gospodarce wartość dodaną, drudzy zaś konsumują dochody uzyskane z posiadanych papierów wartościowych. Niezainwestowane zyski zasilają sferę finansową, w której wartość aktywów rośnie, a wartość aktywów realnych staje się ograniczona. W ujęciu makroekonomicznym system finansowy przestaje wypełniać swoje najważniejsze zadania, gdyż oszczędności sfery realnej nie są transformowane w inwestycje, lecz w fundusze spekulacyjne [Olszewska 2008, s. 266].

3. Rozwój indyjskiego sektora bankowego

3.1. Historia indyjskiego sektora bankowego do roku 1990

Pierwszy bank na obszarze dzisiejszych Indii, Bank of Bengal, powstał w 1786 roku w Kalkucie [Roy 2010, s. 7]. W pierwszej połowie XIX wieku władze różnych regionów Indii założyły kolejne trzy banki – Bank of Bengal (różny od poprzedniego z taką samą nazwą), Bank of Bombay i Bank of Madras. Po przejściu przez Imperium Brytyjskie całkowitej kontroli nad Indiami trzy wspomniane banki zostały połączone w Imperial Bank of India, pełniący jednocześnie funkcje zwykłego banku komercyjnego (był najstarszym bankiem indyjskim tego typu), banku rozliczeniowego pozostałych banków i banku rządu (skarbu państwa). Poza Imperial Bank of India, którego głównymi udziałowcami były europejskie instytucje finansowe, w drugiej połowie XIX wieku i na początku XX wieku w Indiach powstały banki z kapitałem wyłącznie krajowym, m.in. Allahabad, Central Bank of India i Canara Bank. Ważnym wydarzeniem w historii indyjskiego sektora bankowego było utworzenie w 1935 roku Banku Rezerw Indii (Reserve Bank of India – RBI), w wyniku czego zakończyła się rola Imperial Bank of India jako namiastki banku centralnego.

Po odzyskaniu niepodległości władze indyjskie podjęły działania w celu przyspieszenia tempa rozwoju banków. Podobnie jak w innych sektorach gospodarki, także w odniesieniu do systemu bankowego przyjęto politykę interwencjonistyczną – dużego udziału państwa i szerokiego zakresu regulacji. Było to elementem postulowanego przez Gandhiego i Nehru tworzenia własnej wersji państwa socjalistycznego [Solarz 2009, s. 45]. Na główny obszar gospodarki, którego rozwój miał być wspierany m.in. poprzez wysoką aktywność banków, wybrano rolnictwo. Władze zdecydowały o nacjonalizacji Imperial Bank of India i połączeniu go z innymi bankami, należącymi w całości lub częściowo do państwa. W ten sposób w 1955 roku powstał największy do dzisiaj komercyjny bank indyjski – State Bank of India (SBI). W 1959 roku nastąpiło jego powiększenie poprzez dołączenie innych ośmiu banków państwowych.

Kolejnym istotnym wydarzeniem była decyzja rządu indyjskiego o zwiększeniu zakresu kontroli nad sektorem bankowym, co w zamyśle miało umożliwić ściślejsze powiązanie działalności banków z celami polityki gospodarczej. W 1969 roku zna-

cjonalizowano 14 głównych banków prywatnych, a w 1980 roku – 6 kolejnych, co oznaczało, że sektor bankowy należał niemal wyłącznie do państwa (92% udziału pod względem wartości depozytów). Bankom narzucono dwa główne zadania: finansowanie deficytu budżetowego poprzez utrzymywanie wysokiego odsetka aktywów w formie złota i obligacji skarbowych (ponad 30%) oraz otwieranie placówek i kierowanie kredytów przede wszystkim do sektorów priorytetowych (minimum 40%), czyli rolnictwa i branż powiązanych [Kozub 2010, s. 303-304]. Skutkiem takiej polityki było, z jednej strony, zwiększenie wartości depozytów składanych w bankach przez ludność z obszarów wiejskich (mobilizacja oszczędności), ale z drugiej – problemy kapitałowe banków, które miały trudności z odzyskiwaniem należności powstałych w wyniku sterowanej przez państwo akcji kredytowej (wzrost liczby kredytów zagrożonych).

3.2. Indyjskie banki po roku 1990

W obliczu niskiego tempa wzrostu gospodarczego i braku skuteczności dotychczasowej strategii polityki gospodarczej od początku lat 90. XX wieku władze indyjskie zaczęły wprowadzać reformy liberalizujące gospodarkę, obejmujące zmniejszenie kontroli nad przedsiębiorstwami prywatnymi, otwarcie branż niedostępnych wcześniej dla podmiotów niepublicznych, częściową prywatyzację i likwidację państwowej kontroli cen produktów rolnych oraz zmniejszenie barier handlowych – od 2005 roku Indie są członkiem WTO [Solarz 2009, s. 294].

Reformy objęły również system finansowy, który został w dużej mierze zliberalizowany. W sektorze bankowym celem reform było zwiększenie efektywności operacyjnej banków, poprawienie nadzoru, wspieranie rozwoju infrastruktury technologicznej i instytucjonalnej oraz zwiększenie konkurencji w branży. Ostatni z wymienionych celów miał być osiągnięty poprzez zwiększenie liczby banków prywatnych – na podstawie zmienionych przepisów utworzono nowe banki, takie jak ICICI Bank, HDFC Bank i UTI Bank. Od 2005 roku własne filie mogą otwierać banki zagraniczne – wcześniej mogły posiadać jedynie oddziały [Glinka 2009, s. 56-57]. Nadal jednak, mimo deklaracji, nie zdecydowano się na zrównanie w prawach banków krajowych i zagranicznych – władze uznały, że mogłoby to doprowadzić do wzrostu udziału obcych banków i zwiększenia tym samym wrażliwości sektora na zawirowania w globalnym systemie finansowym.

Innymi reformami systemu bankowego przeprowadzanymi w ciągu ostatnich dwudziestu lat były:

- zmniejszenie wymaganych wskaźników płynności, czyli (zgodnie z przepisami indyjskimi) udziału złota i obligacji skarbowych w całości aktywów banku do 25%, a udziału gotówki z 15% do 5%;
- zwiększenie wymagań dotyczących adekwatności kapitałowej, zgodnie z zaleceniami Bazylejskiego Komitetu Nadzoru Bankowego; obecnie wdrażane są najnowsze ustalenia (Basel III);

- deregulacja stóp procentowych – w 1997 roku zniesiono niemal całkowicie kontrolę państwową nad stopami oprocentowania depozytów i kredytów, z wyjątkiem kredytów o niskiej wartości (do 200 tys. INR, czyli ok. 12 tys. PLN); w celu zapewnienia większej ochrony konsumentów wprowadzono również dla banków obowiązek publikowania rzeczywistego kosztu oprocentowania kredytu;
- mimo początkowych planów nie zmniejszono wymogów dotyczących finansowania sektorów priorytetowych, pozostawiając minimalny próg na poziomie 40% (koniecznym dostosowaniem było wprowadzenie limitu dla wcześniej nieobecnych banków zagranicznych, który ustalono w wysokości 32%), jednak poszerzono kategorię branż zaliczanych do kluczowych, przeznaczając część kredytów np. dla małych i średnich przedsiębiorstw informatycznych [Roland 2006, s. 4-6].

Struktura indyjskiego sektora bankowego jest rozbudowana pod względem podmiotowym, ale jednocześnie mało zróżnicowana pod względem własnościowym. Najistotniejszą instytucją jest RBI, będący indyjskim bankiem centralnym oraz regulatorem i nadzorcą sektora. W związku z tym, że nie uczestniczy bezpośrednio w wypełnianiu przez banki komercyjne swoich funkcji w gospodarce, zostanie jednak pominięty w dalszej części tekstu².

Tabela 1. Indyjski sektor bankowy – wybrane wskaźniki (stan na 31.03.2012 r.).

Kategoria	Liczba banków	Wartość depozytów (w bln INR)	Liczba placówek (w tys.)	Liczba pracowników (w tys.)
Cały sektor bankowy	86	64,53	83,23	1013,4
Banki publiczne	26	50,02	69,49	771,4
SBI i banki stowarzyszone	6	14,05	19,48	280,3
Banki znacjonalizowane	20	35,97	50,01	491,1
Banki prywatne	20	11,75	13,40	214,4
Stare banki prywatne	13	3,16	5,55	63,0
Nowe banki prywatne	7	8,59	7,85	151,4
Banki zagraniczne	40	2,77	0,32	27,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Report on trend and progress of banking in India 2011-12*, Reserve Bank of India, Mumbai 2012.

Łącznie w Indiach w końcu marca 2012 roku działało 86 banków komercyjnych (tab. 1). Wartość depozytów ulokowanych w indyjskich bankach wynosiła nieco poniżej 65 bln INR (ok. 3,25 bln PLN). W 83 tys. placówek zatrudnionych jest nieco

² Nie zostaną także opisane banki spółdzielcze i kasy oszczędnościowo-pożyczkowe, w związku z tym, że cele i zasady ich działania są nieco odmienne od banków komercyjnych.

ponad 1 mln pracowników, co sprawia, że Indie są krajem z największą liczbą osób pracujących w bankowości (w ujęciu bezwzględny).

Zgodnie z indyjskim prawem banki w tym kraju dzielą się na trzy kategorie. Pierwszą i największą pod względem rozmiarów (a więc mającą również największe znaczenie gospodarcze) są banki publiczne, czyli banki, których większościowym udziałowcem jest rząd indyjski. Mają one niecałe 80% udziału w wartości depozytów bankowych i liczbie pracowników oraz ponad 83% pod względem liczby placówek. Na obszarach wiejskich banki publiczne mają jeszcze większe znaczenie – należy do nich 96% placówek zlokalizowanych we wsiach. Oznacza to równocześnie, że 43% placówek banków publicznych znajduje się na obszarach wiejskich; dla porównania – dla reszty sektora wskaźnik ten wynosi 12,5%. Do kategorii banków publicznych zaliczany jest State Bank of India i 5 jego banków stowarzyszonych oraz 19 banków znacjonalizowanych w drugiej połowie XX wieku. Największym bankiem publicznym (i jednocześnie największym bankiem w Indiach) jest SBI z bankami stowarzyszonymi, w którym ulokowano depozyty o wartości 14 bln INR i który zatrudnia 280 tys. osób w prawie 20 tys. placówek.

Drugą kategorią są banki prywatne, które można podzielić (zgodnie z nazewnictwem stosowanym w indyjskim prawodawstwie) na „nowe” i „stare”. Banki prywatne to banki z większościowym udziałem osób fizycznych lub przedsiębiorstw. Mimo nacjonalizacji przeprowadzonej na szeroką skalę w latach 70. i 80. XX wieku, niektóre banki pozostały w rękach dotychczasowych właścicieli („stare” banki prywatne) np. Lord Krishna Bank i The Jammu and Kashmir Bank. Część z nich, borykająca się z problemami kapitałowymi, została później połączona z bankami publicznymi (do 2012 roku przetrwało 12 starych banków prywatnych, jednak mają one stosunkowo niewielkie znaczenie gospodarcze). „Nowe” banki prywatne zaczęły powstawać na fali reform w latach 90. XX wieku. RBI zezwolił na otwieranie nowych banków prywatnych w lipcu 1993 roku. Choć liczba nowych banków prywatnych jest niska, a historia funkcjonowania krótka w zestawieniu z pozostałymi grupami, to wskutek szybkiego rozwoju zajmują one obecnie ważne miejsce w sektorze. Zgromadziły 13,3% całości depozytów, przy udziale w liczbie placówek na poziomie 9,4%, a pracowników 15%.

Trzecia kategoria banków w Indiach to banki zagraniczne, czyli banki z siedzibami poza tym krajem, ale mające w nim swoje filie lub oddziały. Większość banków zagranicznych koncentruje się na obsłudze sektora przedsiębiorstw, ale część największych światowych instytucji finansowych obecnych w Indiach posiada też znaczny portfel kredytów konsumpcyjnych, np. samochodowych i hipotecznych, oraz udostępnia klientom karty kredytowe. Banki zagraniczne muszą przestrzegać wszystkich przepisów i norm nakładanych na banki krajowe (w tym wymagań dotyczących kredytów dla sektorów priorytetowych) oraz kilku norm przeznaczonych wyłącznie dla nich, mających w zamierzeniu częściowo hamować ekspansję obcych podmiotów (jednak – na podstawie porozumienia w ramach WTO – RBI musi rocznie wydawać zgodę na otwarcie minimum 12 oddziałów banków zagranicznych)

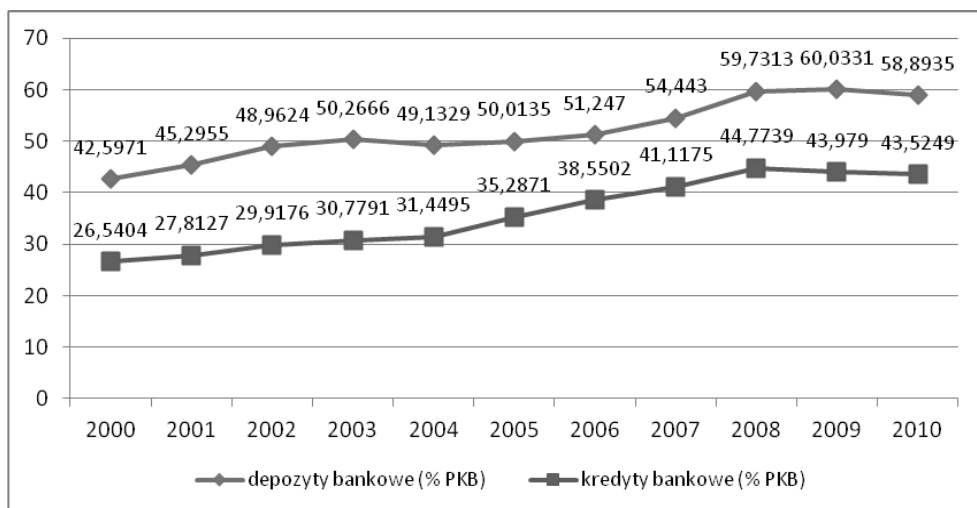
[Roland 2006, s. 4-6]. Według najnowszych dostępnych danych w Indiach działa 40 banków zagranicznych (poprzez filie lub oddziały), mają one jednak znikomy udział w rynku usług finansowych (jedynie 4,3% depozytów). Dodatkowo 43 banki działają w Indiach poprzez przedstawicielstwa, nie oferując jednak swoich produktów na krajowym rynku.

W porównaniu z sektorami bankowymi w innych krajach w Indiach stopień koncentracji branży jest niski [Beck, Demirgüç-Kunt 2012]. Trzy największe banki dysponują 30% całości depozytów oraz aktywów sektora (przy średniej światowej wynoszącej ok. 75%). Nie oznacza to jednak, że poziom konkurencji w indyjskim sektorze bankowym jest wysoki, ponieważ, o czym już wspomniano, większość aktywów sektora ma wspólnego właściciela, którym są władze indyjskie. Wśród największych banków w Indiach także dominują banki publiczne (SBI oraz banki znacjonalizowane); dopiero na 6. miejscu (pod względem wartości depozytów) znajduje się największy bank prywatny – ICICI Bank.

Indyjski sektor bankowy jako całość funkcjonuje dość efektywnie. Stosunek kosztów operacyjnych banków do wartości aktywów kształtuje się na poziomie zbliżonym do 3%, czyli charakterystycznym dla krajów wysoko rozwiniętych; w krajach słabo rozwiniętych jego średnia wartość to ok. 5% [Beck, Demirgüç-Kunt 2012]. Interesującą kwestią jest porównanie sprawności działania banków publicznych i banków prywatnych. Przyjmując w uproszczeniu wielkość zysków w przeliczeniu na 1 pracownika jako stosowną miarę, okazuje się, że zdecydowanie najefektywniejsze były banki zagraniczne (3,4 mln INR), następnie nowe banki prywatne (1,24 mln INR), banki znacjonalizowane (0,7 mln INR), stare banki prywatne (0,62 mln INR), a najmniej efektywne – SBI i banki powiązane (0,55 mln INR). Dane o wielkości kredytów w przeliczeniu na 1 pracownika są zbliżone i można na ich podstawie stwierdzić, że banki należące do państwa funkcjonują gorzej niż te mające prywatnych właścicieli. Jest to istotny problem, gdyż banki publiczne przeważają na rynku usług bankowych. Wskaźniki te potwierdzają również słuszność wdrażanych reform, których elementem jest zwiększanie udziału lepiej funkcjonujących banków prywatnych.

4. Sektor bankowy w gospodarce Indii

Podstawowymi wskaźnikami służącymi do oceny roli banków w gospodarce są wartość depozytów bankowych i wartość udzielonych kredytów w stosunku do PKB. Chociaż indyjski sektor bankowy w ciągu ostatnich kilkunastu lat dość wyraźnie się rozwinął pod względem wartości ulokowanych depozytów i udzielonych kredytów w stosunku do PKB (rys. 1), to nadal pozostaje na relatywnie niskim poziomie. Względna wartość udzielonych kredytów bankowych była zbliżona do innych krajów słabo rozwiniętych (i zdecydowanie niższa niż w krajach bogatszych), jednak pod względem wartości aktywów banki w Indiach prezentowały się lepiej niż w innych krajach na zbliżonym poziomie rozwoju. Według danych z 2009 roku aktywa

Rys. 1. Sektor bankowy w Indiach w latach 2000-2010

Źródło: opracowanie własne na podstawie: T. Beck, A. Demirgüç-Kunt, *Financial institutions and markets across countries and over time: Data and analysis*, World Bank Policy Research. Working Paper no. 4943, 2012.

sektora bankowego w stosunku do PKB wynosiły w Indiach ok. 62%, przy średniej w krajach słabo rozwiniętych 48% [Beck, Demirgüç-Kunt 2012]. Dla porównania, kapitalizacja rynku akcji w stosunku do PKB wynosiła 93%, co oznacza, że rynek kapitałowy w Indiach jest większy pod względem wartości aktywów niż sektor bankowy i świadczyć może o większej roli finansowania w drodze emisji akcji niż poprzez zaciąganie kredytów bankowych. Szczegółowa analiza roli sektora bankowego w gospodarce indyjskiej pozwala określić, jakie są najistotniejsze czynniki wpływające na niski stopień rozwoju branży i w czym się on przejawia.

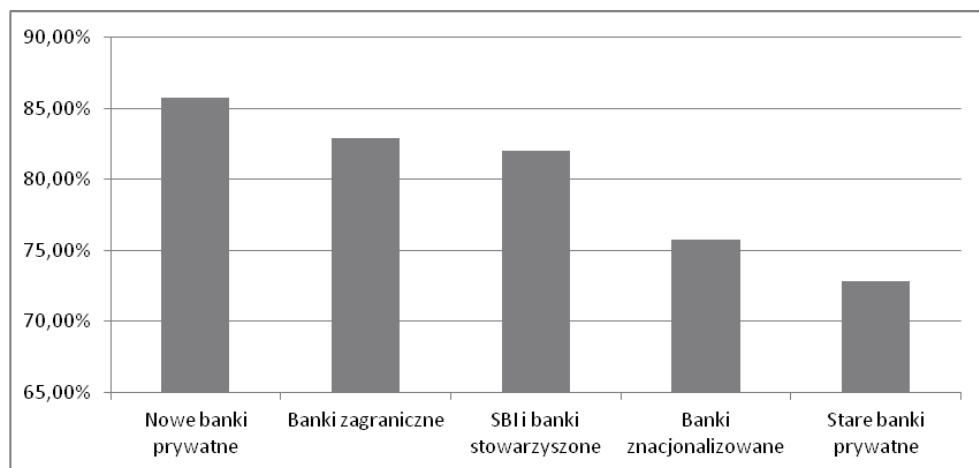
Pierwsza kwestia to niska elastyczność stóp procentowych. Aby sektor bankowy mógł wypełniać swoje funkcje, w tym zwłaszcza zapewniać efektywną alokację zasobów, stopy oprocentowania kredytów powinny umożliwiać właściwą wycenę poziomu ryzyka i być dostosowane do zdolności kredytowej biorcy kapitału. Choć w Indiach przeprowadzono deregulację niemal wszystkich stóp procentowych, to stopień ich zmienności nadal nie w pełni odpowiada rzeczywistemu zestawieniu popytu i podaży. Przykładowo, w latach 2000-2005 koszt pozyskania kapitału przez banki zmalał czterokrotnie, a w tym samym czasie stopa oprocentowania kredytów zmniejszyła się jedynie dwukrotnie, co oznacza nadmiernie wysoki koszt kapitału w tej formie. W późniejszym okresie sytuacja nieco się poprawiła, ale problem ten nadal w pewnym stopniu występuje [Doshi i in. 2006, s. 32-38].

Jednym z podstawowych zadań sektora bankowego jest mobilizacja oszczędności. W celu wypełniania tej funkcji, usługi banków powinny być dostępne dla jak najszerszego grona klientów, z jak największego obszaru. Mimo że 70% ludności

indyjskiej mieszka na wsi, to banki, z wyjątkiem banków publicznych, które są do tego zobowiązane, działają przede wszystkim w miastach. Na wsi i obszarach miejsko-wiejskich znajduje się 57% placówek, ale trafia tam tylko 12% kredytów i pochodzi stamtąd podobny odsetek depozytów [*Report on trend...* 2012, s. 70-90]. Funkcja mobilizacyjna jest dodatkowo ograniczona przez niewielki zakres oferowanych usług bankowych. Na 1 mln mieszkańców Indii przypada 86 bankomatów, a np. w Brazylii 1206, w Rosji 766, w Polsce 521 [*World development indicators...* 2012]. Dostępność innych produktów bankowych jest również niska – zaledwie 1,6% mieszkańców posiada kartę kredytową lub debetową (dla porównania w Chinach na 10 mieszkańców przypada 8 kart). Powoduje to ponadto, że banki nie są w stanie właściwie wypełniać innej swojej funkcji, czyli zmniejszania kosztów transakcyjnych – tempo wzrostu gospodarczego mogłoby ulec przyspieszeniu np. w wyniku zmniejszenia liczby transakcji gotówkowych na rzecz obrotu bezgotówkowego.

Zacofanie sektora bankowego jest ściśle związane z dominacją mało efektywnych banków publicznych. Banki należące do państwa, mimo rosnącego popytu na usługi finansowe, nie udostępniają klientom nowych produktów i nie rozwijają sieci placówek, co jest częściowo wynikiem braku nowoczesnych narzędzi zarządzania ryzykiem. Dodatkowym problemem są kadry zarządcze banków pochodzące z nominacji politycznych. Niedostosowanie banków publicznych do potrzeb sektora konsumenckiego spowodowało, że na obsłudze tej części rynku skoncentrowały się banki prywatne i zagraniczne, które w szybszym tempie rozwijają sieć swoich placówek i poszerzają ofertę. Przeważająca część kredytów trafia jednak do przedsiębiorstw; jedynie ok. 18% to kredyty dla gospodarstw domowych, przy czym kredyty hipoteczne stanowią ok. 50%. Trudności w dostępie do kredytów ze źródeł bankowych powodują, że wiele osób fizycznych lub małych przedsiębiorstw decyduje się skorzystać z pozabankowych usług finansowych. W ostatnich latach dużą popularność zdobyły w Indiach mikrokredyty. Ich rozwój jest wspierany przez banki publiczne, które finansują grupy samopomocowe działające pod nadzorem lokalnych banków spółdzielczych [Trzaskowski 2009, s. 115]. Program mikrokredytów może częściowo przyczynić się do zmniejszenia stopnia wykluczenia finansowego i poprawy standardu życia ludności, jednak jego znaczenie w skali całej gospodarki jest niewielkie, chociaż Indie są krajem z największą wartością tego typu kredytów na świecie.

Kolejnym problemem jest niska wartość kredytów w stosunku do depozytów. Mimo pewnego wzrostu w ostatnich latach (z 60% w 2001 roku do 78% w roku 2011) wskaźnik ten znajduje się nadal na poziomie niższym niż nie tylko w krajach wyżej rozwiniętych (średnia dla krajów G-7 to 110%), ale również w innych krajach BRIC – w Brazylii wynosi 93%, w Chinach 235%, a w Rosji 132% (dane z lat 2009-2011). Różnice pomiędzy poszczególnymi kategoriami indyjskich banków są w tym aspekcie niewielkie. Najwięcej kredytów w odniesieniu do zgromadzonych depozytów (rys. 2) udzieliły nowe banki prywatne (85,6%) oraz banki zagraniczne,

Rys. 2. Wartość kredytów w stosunku do depozytów (stan na 31.03.2012 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Report on trend and progress of banking in India 2011-12*, Mumbai 2012.

a najmniej – banki znacjonalizowane (75,8%) i stare banki prywatne (72,8%). Dane te potwierdzają wcześniejsze wnioski o relatywnie niższej efektywności funkcjonowania banków publicznych – mają one trudności ze zwiększaniem akcji kredytowej m.in. w wyniku wykorzystywania przestarzałych narzędzi zarządzania bankiem i oceny poziomu ryzyka.

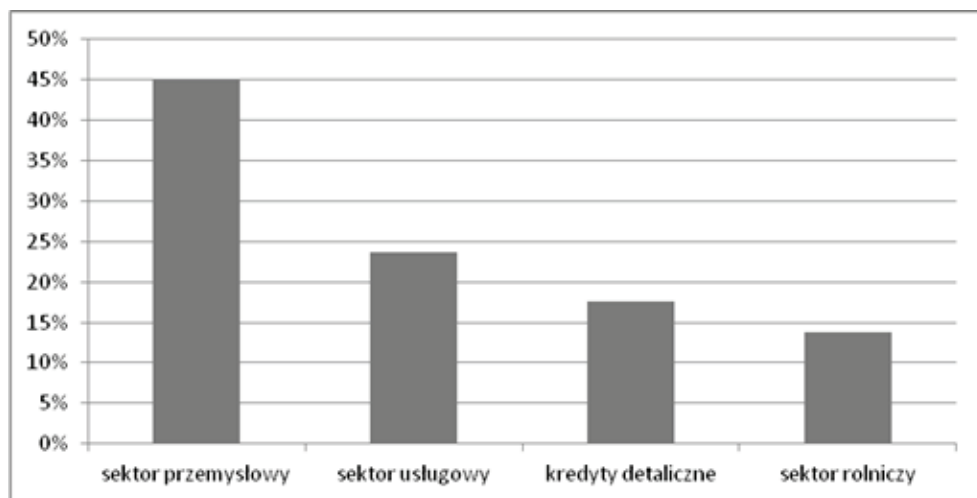
Co więcej, także sposób podziału i wykorzystania kredytów nie jest korzystny z punktu widzenia całej gospodarki. Mimo wprowadzonych zmian, nadal znaczna część kredytów pozostaje w gestii państwa i musi trafiać do sektorów priorytetowych (kredyty kierowane). Aktualne minimalne limity kredytów kierowanych to 40% całości kredytów dla banków krajowych i 32% dla banków zagranicznych. W wyniku negocjacji prowadzonych przez banki z władzami, uległa zmianie definicja sektorów i celów priorytetowych i obecnie do tej grupy zaliczane są m.in. rolnictwo, małe i średnie przedsiębiorstwa, handel detaliczny, osoby fizyczne wykonujące specjalistyczne zawody (np. lekarze), oświata, organizacje samopomocowe i charytatywne oraz kredyty hipoteczne [Roy 2010, s. 48-52]. W ramach kredytów kierowanych udzielanych przez banki krajowe główną kategorią jest rolnictwo, do którego musi trafiać co najmniej 18% całości kredytów banku, a dla banków zagranicznych kredyty eksportowe (12% całości) i dla małych przedsiębiorstw (10% całości).

Chociaż limit dla banków krajowych został ustalony na poziomie 40%, to w 2011 roku banki publiczne i prywatne jako całość udzieliły kredytów priorytetowych o mniejszej wartości (nie zostały spełnione również wymagania dotyczące kredytów dla rolnictwa). Co ciekawe, większe problemy miały banki publiczne (37,2%); banki prywatne udzieliły za mało kredytów dla rolnictwa (14,3%). Pokazu-

je to, że RBI ma problemy z skutecznym nadzorem nad przestrzeganiem regulacji w tej kwestii, co może stawiać pod znakiem zapytania zdolność wypełniania innych funkcji nadzorczych, a także jest kolejnym wyznacznikiem problemów banków publicznych.

Przepisy dotyczące kredytów kierowanych mają negatywny wpływ na funkcjonowanie sektora bankowego w Indiach i powodują zmniejszenie łącznej wartości akcji kredytowej. Banki są zmuszone do zapewniania kredytów klientom, którzy nie zawsze wykorzystują środki w odpowiedni sposób, a także niezależnie od rzeczywistego popytu z różnych, również innych niż priorytetowe sektorów. Problemem jest znalezienie odpowiedniej liczby kredytobiorców posiadających właściwą zdolność kredytową, co sprawia, że kredyty kierowane częściej niż inne stają się kredytami zagrożonymi. Ponadto stopy oprocentowania najmniejszych kredytów są wciąż regulowane, przez co ich udzielanie jest dla banków nieopłacalne. W związku z tym wiele banków traktuje kredyty kierowane jako z założenia przynoszące straty i nie podejmuje prób rozwijania portfela i zwiększania zyskowności kredytów dla małych przedsiębiorstw i rolnictwa. Przyczynia się to do zacofania niektórych sfer gospodarki pod względem dostępności i jakości usług bankowych. Innym negatywnym skutkiem kredytów kierowanych jest ogólna niechęć banków do zwiększania wartości udzielanych kredytów. Kredyty dla sektorów priorytetowych muszą stanowić określony minimalny odsetek całości kredytów, stąd wszelkie próby ekspansji wiążą się z koniecznością zwiększania problematycznego portfela tego typu kredytów.

W 2011 roku podział udzielonych kredytów ze względu na branże był następujący: 45% – dla sektora przemysłowego (w tym 14% dla przedsiębiorstw infrastrukturalnych).

Rys. 3. Wartość kredytów udzielonych poszczególnym sektorom (stan na 31.03.2012 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Report on trend and progress of banking in India 2011-12*, Mumbai 2012.

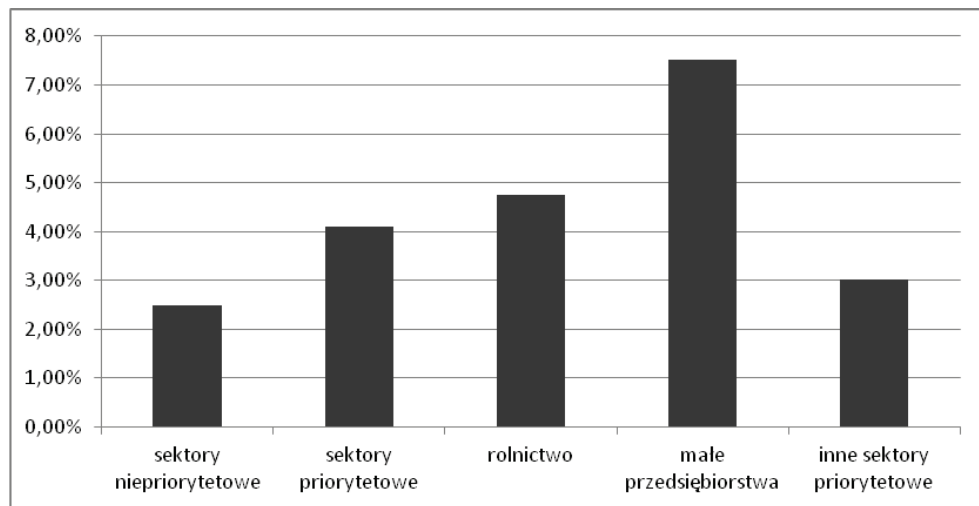
turalnych), 23,6% – dla sektora usługowego (głównie handel detaliczny i hurtowy), 17,6% stanowiły kredyty detaliczne (ponad połowa to kredyty hipoteczne), a 13,8% – kredyty dla sektora rolniczego i sektorów powiązanych (rys. 3). Szczególnie istotne, zwłaszcza w kontekście poważnych problemów Indii w tym zakresie, są kredyty infrastrukturalne. W ostatnich latach są one przeznaczane przede wszystkim na inwestycje w budowę elektrowni oraz sieci przesyłowych, co powinno mieć korzystny wpływ na rozwój gospodarczy kraju – przerwy w dostawach energii elektrycznej są w Indiach poważnym problemem, utrudniającym w szczególności rozwój przemysłu.

Około 60% kredytów uzyskały w 2011 roku przedsiębiorstwa państwowe, co w przybliżeniu odpowiada ich udziałowi w indyjskiej gospodarce pod względem wytwarzanego PKB. Oznacza to jednak, że większość kapitału mobilizowanego i transferowanego poprzez sektor bankowy trafia do względnie mniej produktywnych podmiotów. Na podstawie danych z lat 1994-2002 wartość dodana w przeliczeniu na pracownika w sektorze prywatnym rosła w tempie 9,9% rocznie, a w sektorze publicznym – 5,6%. W celu wytworzenia jednej jednostki produktu sektor prywatny potrzebował dwukrotnie mniej kapitału niż sektor publiczny [Kozub 2010, s. 287]. Taka struktura portfela kredytowego banków oznacza, że ich działalność nie przyczyniała się do zwiększenia efektywności alokacji zasobów, ponieważ fundusze niekoniecznie były wykorzystywane w najlepszy dostępny sposób. Banki preferowały duże państwowe przedsiębiorstwa, ponieważ w razie trudności finansowych otrzymywały wsparcie rządowe. Ponadto udzielanie bardziej ryzykownych kredytów mniejszym, prywatnym podmiotom wymagałoby odpowiednich systemów zarządczych i wykształconej kadry.

Inną istotną kwestią związaną z funkcjonowaniem sektora bankowego jest wielkość kredytów zagrożonych. Odsetek kredytów zagrożonych w łącznej wartości udzielonych kredytów dla banków publicznych wynosił w 2011 roku 3,3% (91% wszystkich kredytów zagrożonych), a dla prywatnych – 2,1% [Report on trend ... 2012, s. 67-77]. Najmniejsze problemy z kredytami zagrożonymi miały stare banki prywatne (1,8% wartości całego portfela), a największe – SBI i banki stowarzyszone (4,6%). W latach 2007-2010 dla całego sektora bankowego odsetek kredytów zagrożonych znajdował się na dość stabilnym poziomie, wynoszącym ok. 2,5%, ale w 2011 roku (m.in. w wyniku spowolnienia tempa rozwoju gospodarczego) dość wyraźnie wzrósł – do 3,1%. Jest to jednak nadal wartość wyraźnie mniejsza niż na początku XXI wieku, kiedy była zbliżona do 10% – jeszcze w 2005 r. przekraczała 6%. Wskazuje to na wzrost jakości udzielanych kredytów i lepszy nadzór nad ich spłatą.

Najwięcej kredytów zaklasyfikowanych jako zagrożone banki udzieliły przedsiębiorstwom i osobom fizycznym w ramach programu kredytów kierowanych (rys. 4). Różnica pomiędzy udziałem kredytów zagrożonych dla sektorów niepriorytetowych i priorytetowych wynosi ponad 60% i w ostatnich latach uległa zwiększeniu, co może oznaczać, że środki w ramach wsparcia dla wybranych grup są rozdzie-

lane w coraz mniej właściwy sposób, trafiając do kredytobiorców nie będących w stanie obsługiwać zadłużenia (zagadnienie to zostało już częściowo wcześniej omówione). Wśród sektorów priorytetowych największe problemy ze spłatą zobowiązań mają małe przedsiębiorstwa (7,52% kredytów w ujęciu wartościowym) oraz kredytobiorcy z branży rolniczej i pokrewnych. Lepiej pod tym względem prezentują się pozostałe sektory priorytetowe, dla których udział kredytów zagrożonych to ok. 3%.

Rys. 4. Kredyty zagrożone w stosunku do kredytów udzielonych w podziale na sektory (stan na 31.03.2012 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Report on trend and progress of banking in India 2011-12*, Mumbai 2012.

Przedstawione dane dotyczące kredytów zagrożonych wskazują na błędne funkcjonowanie mechanizmu wsparcia dla sektorów priorytetowych. Wynika to głównie z niewłaściwej konstrukcji zasad jego udzielania. Wydaje się, że lepszym rozwiązaniem z punktu widzenia całej gospodarki, w tym poprawności działania sektora bankowego, byłoby odejście od sztywnych minimalnych limitów dla poszczególnych branż, prowadzących do nadmiernego wzrostu wartości kredytów zagrożonych i ograniczania dostępu do kapitału dla pozostałych sektorów. Limity mogłyby być zastąpione np. przez dotacje rządowe do oprocentowania kredytów dla wybranych sektorów lub udzielanie gwarancji państwowych dla kredytobiorców z określonych grup, co zmniejszyłoby poziom ryzyka kredytowego i zachęciło banki do udzielania im kredytów.

5. Podsumowanie i wnioski końcowe

Indyjski sektor bankowy w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat uległ gruntownym przeobrażeniom. Jeszcze w latach 80. XX wieku niemal wszystkie banki należały do państwa, które sprawowało całkowitą kontrolę nad rynkiem usług bankowych. Począwszy od lat 90., zaczęły działać na coraz szerszą skalę banki prywatne oraz zagraniczne. Nadal jednak banki publiczne mają dominującą pozycję na rynku. Wciąż też obowiązują przepisy pozwalające władzom państwowym na poważne ingerencje w funkcjonowanie banków, czego najlepszym przykładem są uregulowania dotyczące kredytów dla sektorów priorytetowych, mające negatywny wpływ na rozwój sektora bankowego m.in. poprzez obniżanie jakości portfela kredytowego.

Sektor bankowy w Indiach pozostaje wciąż na niskim poziomie rozwoju. Mimo wysokiej liczby zatrudnionych i placówek jego rozmiary w stosunku do PKB są niższe niż w krajach bogatszych, a także w odniesieniu do wielkości rynku akcji. Indyjskie banki są również zacofane pod względem oferowanych klientom usług (np. dostępu do kart płatniczych i bankomatów). Efektywność funkcjonowania banków jest różna w zależności od kategorii. Najlepiej działają banki prywatne, a najgorzej – banki publiczne. Przejawia się to m.in. największym udziałem kredytów zagrożonych i ma szczególnie niekorzystny wpływ na całą gospodarkę, jako że tego typu banki stanowią większość sektora.

Banki indyjskie wypełniają swoje podstawowe funkcje makroekonomiczne w ograniczonym stopniu. Trudności w dostępie do usług bankowych na terenach wiejskich i niski stopień zaawansowania oferowanych usług przyczyniają się do obniżenia wartości mobilizowanych oszczędności oraz zmniejszają znaczenie banków w pośrednictwie transakcyjnym. Konieczność udzielania kredytów priorytetowych i kierowanie większości kredytów do przedsiębiorstw państwowych sprawiają, że środki pochodzące z oszczędności gospodarstw domowych nie są wykorzystywane w sposób zwiększający efektywność alokacji zasobów oraz zapewniający ograniczenie ryzyka dla dawców kapitału (szczególnie istotnym problemem są kredyty zagrożone, przede wszystkim trafiające do sektorów priorytetowych). Pozytywnie należy ocenić duży odsetek kredytów przeznaczonych na rozbudowę i modernizację infrastruktury, co może przyczynić się do usunięcia istotnych barier rozwoju gospodarczego kraju.

Literatura

- Beck T., Demirgüç-Kunt A., *Financial institutions and markets across countries and over time: Data and analysis*, World Bank Policy Research. Working Paper no. 4943, 2012.
- Bencivenga V.R., Smith B.D., *Financial intermediation and endogenous growth*, „Review of Economic Studies” 1991, vol. 58.
- Brainard W.C., Tobin J., *Financial intermediaries and the effectiveness of monetary control*, „American Economic Review” 1963, vol. 53.

- Diamond D.W., Dybvig P.H., *Bank runs, deposit insurance, and liquidity*, „Journal of Political Economy” 1983, vol. 91.
- Doshi R. i in., *Accelerating India's Growth through Financial System Reform*, McKinsey Global Institute, San Francisco 2006.
- Glinka K., *Nowe uwarunkowania polityki monetarnej w kontekście rosnącego uczestnictwa Chin i Indii na rynkach finansowych*, [w:] A. Wojtyła (red.), *Dostosowania makroekonomiczne i mikroekonomiczne w krajach na średnim poziomie rozwoju po kryzysach finansowych*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2009.
- Gurley J.G., Shaw E.S., *Financial aspects of economic development*, „American Economic Review” 1955, vol. 45.
- Herman A., *Przedsiębiorstwo w kapitalizmie giełdowym*, „Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie” 2007, nr 2.
- Kozub P., *Dlaczego Chiny wyprzedziły Indie?*, [w:] L. Balcerowicz, A. Rzońca (red.), *Zagadki wzrostu gospodarczego: Siły napędowe i kryzysy – analiza porównawcza*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010.
- Lucas R.E., *On the mechanics of the economic development*, „Journal of Monetary Economics” 1988, vol. 22.
- Lund S., Piotrowski J., Roxburgh C., *Mapping Global Capital Markets 2011*, McKinsey Global Institute, San Francisco 2011.
- McKinnon R.I., *Money and Capital in Economic Development*, Brookings Institution, Washington D.C. 1973.
- Olszewska G., *Rynki finansowe XXI wieku*, [w:] J. Bednarczyk, W. Przybylska-Kapuścińska (red.), *Mechanizmy i źródła wzrostu gospodarczego: Polityka ekonomiczna a wzrost gospodarczy*, Wydawnictwa Fachowe CeDeWu, Warszawa 2008.
- Report on trend and progress of banking in India 2011-12*, Reserve Bank of India, Mumbai 2012.
- Roland C., *Banking sector liberalization in India*, Indian Institute of Capital Markets, 9th Capital Markets Conference Paper, 2006.
- Roy A., *Commercial banking in India: A beginner's module*, National Stock Exchange of India, Mumbai 2010.
- Rybiński K., *Liderom świata brakuje wizji*, „Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie” 2008, nr 3.
- Schumpeter J., *Teoria rozwoju gospodarczego*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1960.
- Solarz M.W., *Północ-Południe: Krytyczna analiza podziału świata na kraje wysoko i słabo rozwinięte*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2009.
- Trzaskowski M., *Akumulacja kapitału przez Chiny i Indie oraz jej wpływ na światową gospodarkę*, [w:] A. Szablewski (red.), *Migracja kapitału w globalnej gospodarce*, Difin, Warszawa 2009.
- Wicksell K., *Lectures on Political Economy*, Routledge, London 1935.
- World development indicators 2012*, World Bank, Washington D.C. 2012.

ECONOMIC FUNCTIONS OF THE BANKING SECTOR: THE CASE OF INDIA

Summary: The purpose of this article is to examine the impact of one of the most important elements of the economic system, i.e. banking sector, on the real economy in India and to determine how and to what extent it affects economic development. The analysis was conducted using information on the Indian banking sector from different sources (mainly from the Indian Central Bank). Large part of the analysis was based on the interpretation of the selected statistical data. In the first part of the text, the theoretical concepts concerning the

relationships between the activities of banks and real economy are discussed. The four primary functions of banks are: increasing the efficiency of resource allocation (through risk assessment of investment projects), mobilization of savings (enabling clients to deposit money leads to increased savings rate), limiting liquidity and credit risks and reducing transaction costs (in real and financial segments of economy; in financial system it is associated with banks using economies of scale). In the next part of the article, the history and current situation of the sector in India are presented. Due to a strict state control policy, imposed in India for a few decades, the role of private and foreign banks is insignificant and the sector is dominated by state (public) banks whose efficiency is lower. Despite the liberalization of the banking sector which has been carried out since the beginning of the 1990s, the extent of state control is still wide and its primary element is directed lending limits including providing loans to certain priority sectors such as agriculture, small and medium-sized enterprises, retail trade and in the form of mortgage loans. The limits are high and are currently set at 40% for domestic banks and 32% for foreign banks. Such requirements pose a significant problem for banks because this type of credit portfolio is of low quality and a large proportion is eventually classified as non-performing loans. The banking sector as a whole is poorly developed compared to richer countries, both in terms of size (measured as a value of deposits and loans in relation to GDP) and availability and quality of offered services (low activity of banks in the populous rural or semi-rural areas, low number of ATMs and payment cards). Another symptom of banking sector backwardness is the low level of credits in relation to deposits, not only much lower than in highly developed countries, but also than in other countries of the BRIC group (to which India belongs). Indian banks provide loans mainly to companies in the industrial (45% of the total value) and services sector (about 24%). Given the key India development barriers, a positive aspect is the high proportion (14%) of loans granted to companies in infrastructure sector, mainly involved in energy production and distribution – power failures are one of India's major economic and social issues. Basing on the mentioned and other data on various aspects of the functioning of banks in India, it may be concluded that the banking system performs its macroeconomic functions to a limited extent. The mobilization and reduction of transaction costs functions are not carried out to a sufficiently high degree because of low level of banking services penetration. Another issue is governmental priority lending requirements and related high non-performing loan portfolios which limit the fulfillment of capital allocation effectiveness and risk mitigation functions.

Keywords: India, banking sector, commercial banking, banking sector functions.